

על שלמי חגיגה ביום טוב, כמבואר במסכת חגיגה [טז א]. והיא היתה המחלוקת הראשונה שנחלקו בה חכמים מעולם. (103) ומחלוקת זו התחילה אחר ימי יוסף בן יעזר, ונמשכה הרבה דורות, והיא היתה "דופי של מחלוקת".

ותמהינן: וכי רק אחר תקופת יוסף בן יעזר התחיל "דופי של סמיכה"? והא יוסף בן יעזר גופיה, בהיותו בחיים, מיפולג פלוג בסמיכה, נחלק בהלכה זו של סמיכה על יוסף בן יוחנן איש ירושלים, כמבואר שם במסכת חגיגה?

ומתריצין: כי איפולג בה, מתי נחלקו בסמיכה — בסוף שניה, בסוף שנותיו של יוסי בן יעזר, דבצר ליבא, שנתמעט הלב ונשכחה הלכות סמיכה ביום טוב (104).

גופא, הגמרא מביאה את מאמרו של רבי יהודה אמר שמואל בשלימותו.

אמר רב יהודה אמר שמואל: שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה. אמרו לו, ישראל, ליהושע: שאל מן השמים, (105)

אותה העז בלבד, שעברתי על דברי חבירי: שהרי אמרו חכמים: (101) אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל.

וקיימא לן: כל היבא דאמר התנא, במשנה או ברייתא "מעשה בחסיד אחד", הוא או רבי יהודה בן בבא, או רבי יהודה בר אילעאי.

ורבנן אלו, רבי יהודה בן אילעאי ורבי יהודה בן בבא, בתר [אחרי] יוסף בן יעזר איש צרידה, דרי דרי הו, היו כמה וכמה דורות אחרי יוסף בן יעזר איש צרידה.

ומוכח שאפילו בחכמים שאחרי יוסף בן יעזר לא מצאו שום דופי של חטא!

ומתריצין: אמר רב יוסף: אין הכוונה שהיו בהם דופי של חטא, אלא דופי של סמיכה, קתני. שעד יוסף בן יעזר לא נחלקו בהלכות סמיכה, כמו שיבואר, ולא בשום דבר הלכה, כיון שהלב עדיין לא נתמעט. (102)

"סמיכה" היינו, שנחלקו חכמים אם סומכין

בענין הסמיכה ובשאר הלכות. הגהות הגר"א.

103. כלומר, ולא הגיעו לידי הסכמה, כמבואר בהערה הקודמת.

104. ומה שאמרו "עד שמת יוסף בן יעזר", היינו "ולא עד בכלל". הגהות הגר"א. ועוד, שנחלקו רק בהלכה אחת, ואילו אחרי מיתתו נחלקו בהרבה הלכות. שיטה מקובצת.

105. ומפרש הצאן קדשים, שאמרו לו לישאל באורים ותומים. והשיב להם, שגם באורים ותומים אין נשאלין דבר הלכה, כמבואר במסכת

ועיין בשיטה מקובצת [בבא קמא שם] בשם המאירי, ובקובץ שיעורים [סימן פח].

101. בבא קמא [עט ב]. ופירש שם רש"י: משום ישוב ארץ ישראל, שאוכל את השדות, וכל שדות ארץ ישראל סתמן של ישראל.

102. כלומר, אף על פי שנחלקו אחרי פטירת משה באותן ההלכות שנשתכחו, כמבואר לעיל, מכל מקום, לא נשאו במחלוקתם, ובאו לידי הסכמה, אם רבו המטמאין — טמאו, ואם רבו המטהרין — טהרו. ואילו מימות יוסף בן יעזר לא הגיעו לידי הסכמה, והרבה דורות נחלקו

וידועוֹךְ את ההלכות ששכחת.

אמר להם יהושע: לא בשמים היא! [דברים ל]. כלומר, משמת משה לא ניתן לשאול ספיקות בתורה מן השמים⁽¹⁰⁶⁾ בדורות הבאים.

"אלה המצות אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל". מלמד הכתוב שאין הנביא רשאי לחדש דבר, מעתה. והיינו, משמת משה, לא ניתן לשום נביא לחדש שום דבר הלכה מן השמים.⁽¹⁰⁸⁾

אמר רבי יצחק נפחא: אף⁽¹⁰⁹⁾ ההלכה של **"חטאת שמתו** [גירסא אחרת: **שנתכפרו**] **בעליה"**, אם מתה או רועה, גם היא נשתכחה בימי אבלו של משה.⁽¹¹⁰⁾

אמרו לו ישראל, לשמואל: שאל!⁽¹⁰⁷⁾

אמר להם שמואל: אמרה תורה [ויקרא כז]

המצות, כיון שיהושע שמע מפי משה אותן ההלכות אלא ששכחן, הלכך אינו שואל שילמדו אותו מן השמים דבר חדש. אלא שיזכרוהו שמועותיו. שמועות אלו אינן בכלל "אין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה" הואיל ואינן חדשות אצלו. ובכל זאת השיב להם "לא בשמים היא", שאפילו שמועות ישנות וביורוי הלכות אין שואלין מן השמים, והתורה איננה בשמים.

ועוד כתב המהרש"א שעל פי הגמרא כאן יבואר מאמר חז"ל [בבא בתרא יב א] "חכם עדיף מנביא", דהיינו חכם בהכרעותיו על פי כללי הכרעת ההלכה, מכריע יותר מנביא, שאינו יכול לחדש כלום ואף לא לברר ספיקותיו על פי נבואה. ועיין בצאן קדשים.

109. כלומר, עד עתה אמר רבי יהודה אמר שמואל שביקשו מיהושע ושמואל לשאול מן השמים את כל ההלכות שנשתכחו. ועתה אומר רבי יצחק נפחא שביקשו מפנחס ואלעזר לשאול הלכה מסויימת זו של חטאת שמתה בעליה. מובן מתוך דברי הצאן קדשים והגר"א. ומוסיף העולת שלמה, שאת פנחס ואלעזר שאלו בעניני קרבנות, הואיל והיו כהנים גדולים.

110. ובסוגיא הבאה יבואר מה נשתכח בהלכות חמש חטאות המתות.

עירובין [מה א].

וכתב הגרי"ז, שודאי אין הכוונה לשאול בנבואה, שהרי כתב הרמב"ם [פרק ז מהלכות יסודי התורה הלכה ו]: כל הנביאים אין מתנבאים בכל עת שירצו. משה רבינו אינו כן, אלא כל זמן שיחפוץ וכולהו, עיין שם.

106. אבל ניתן להכריע ספיקותיה על פי דרשות הכתובים והמידות שהתורה נדרשת בהם ובהכרעת הרוב.

107. הקשה החק נתן: בשלמא יהושע, אלעזר ופנחס, היו קודם לעתניאל בן קנז, לכן לא ידעו להשיב. אבל שמואל, שהיה כמה וכמה דורות אחרי עתניאל, למה לא ידע להשיב, הרי כבר החזירים עתניאל בפלפולו, כמבואר לקמן? ועיין שם עוד כמה קושיות בסוגיא.

ומתרץ, שעתניאל לא החזיר אלא האלף ושבע מאות קלים וחמורים ודקדוקי סופרים האמורים בברייתא לקמן, אבל שלשת אלפים ההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה לא החזירים אפילו עתניאל, ועל אותן ההלכות אמרו לשמואל שישאל מן השמים. ועיין שם עוד. וכדבריו כתב הגרי"ז.

108. מבואר על פי המהרש"א. ומבאר, שתשובת שמואל היא אותה תשובה שהשיב יהושע. ועוד מבאר, שיהושע לא השיב מ"אלה

אמרו ישראל לפנחם: שאל!

אמר להם: (111) לא בשמים היא!

אמרו לו לאלעזר, שאל! אמר להם, "אלה המצות", שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. (112)

אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן, אמר לו ליהושע: שאל ממני כל ספיקות שיש לך!

אמר לו יהושע: רבי! כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר?! וכי לא כך כתבת בי [שמות לג] "ומשרתו, יהושע בן נון נער, לא ימיש מתוך האהל"?

מיד תשש כחו של משה, (113) ונצטער על שיהושע השתבח בעצמו שהוא גדול כמותו. וכיון שגרם להחליש דעתו של משה (114), לכן נשתכחו ממנו, מיהושע, שלש מאות

הלכות, ונולדו לו שבע מאות ספיקות. ועמדו כל ישראל להרגו, עד שיאמר להם ההלכות.

אמר לו הקדוש ברוך הוא ליהושע: לומר לך — אי אפשר, כמבואר לעיל, מפני ש"לא בשמים היא". אלא, לך וטורדן במלחמה. שנאמר [יהושע א] "ויהי אחרי מות משה עבד ה', ויאמר ה' אל יהושע: ועתה קום עבור את הירדן".

ויהושע (115) צוה את שוטרי העם [שם] "עברו בקרב המחנה, וצוו את העם לאמר: הכינו לכם צדה, כי בעוד שלשת ימים אתם עוברים את הירדן".

במתניתא (116) תנא, כברייתא שנינו: אלף ושבע מאות קלין וחמורין, מדרשי "קל וחומר", וגזירות שוות, ודקדוקי סופרים, (117) נשתכחו בימי אבלו של משה!

111. גירסת השיטה מקובצת.

וכן משמע מרש"י.

112. בגירסאות אחרות מונחות כאן "סימנים" [ומטרתם לסדר גירסת הגמרא המוקדם והמאוחר], ויש בהן כמה גירסאות, ונבארם בקצרה על פי הצאן קדשים. סימן הראשון: ישפ"א [או ישפ"ז], והוא סימן על סדר השואלים, על כל ההלכות שאלו את יהושע ושמואל, ועל חטאת שאלו את פנחס ואלעזר [או: אלעזר]. סימן השני: יאפ"ש, והוא סימן על סדר הדורות של הנשאלין, יהושע אלעזר פנחס שמואל. סימן השלישי: יאפ"ש, והוא סימן על סדר תוכן התשובות, יהושע ופנחס השיבו "לא בשמים היא", ואילו אלעזר ושמואל השיבו "אלה המצות".

ועיין ברש"י גירסא אחרת, ועיין בהגר"א.

113. גירסת הילקוט שמעוני והשיטה מקובצת

114. ועוד, כיון שהתגאה לומר שידוע הכל. מהרש"א. ומוסיף, שלכן רצו להורגו, כיון שסברו שיש בכך משום פשיעה והיה לו לשאול ספיקותיו ממשה, מה שאין כן את שמואל, אלעזר ופנחס, לא רצו להרוג, כיון שאנוסים הם, דשכחה הוי אונס.

115. שיטה מקובצת והב"ח.

116. הגהות הב"ח.

117. סופרים — מלשון "ספירה", כלומר סיכומי הלכות על פי מספרם וסוכמו כדי שלא יושכחו. כגון חמש עשרה נשים פטורות צרותיהן [יבמות ב א], וכגון שלש עשרה דברים נאמרו בנבלת עוף [טהרות א א], וכגון חמשה לא יתרומו

אבל (118) חז"ל דרשו פסוק זה לענין ההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה. ולפי דרשה זו, "דביר" הוא כינוי ל"דברי תורה", והיינו עיר מושב חכמים לדון על אלו ההלכות. ו"קרית ספר" הן מספרי ההלכות שספרום הסופרים. (119) ו"לפנים" הוא ההלכות שהיו ידועות בימי משה, ונשתכחו. כלומר, שעתה מתווכחים בהן ולפנים הן היו ידועות, ועתניאל בן קנז "לכדה", שהחזיר אותן בפלפולו.

אלא, שעכסה לא התרצתה מכך שעתניאל אינו עשיר, וביקשה מאביה עשירות, וענה לה אביה שודאי לא יצטרך למזונות, כמו שיבואר.

אמר רבי אבהו: אף על פי כן, שנשכחו ההלכות בימי אבלו של משה, החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו, שנאמר "וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב".

עוד נאמר שם "ויתן לו את עכסה בתו לאשה". ולמה נקרא שמה "עכסה"?

אמר רבי יוחנן, (120) מפני שכל הרואה אותה, "כועס" על אשתו, מתוך יפיה. (121)

נאמר בספר יהושע בעת חלוקת הארץ [פרק טו] וכן נאמר בספר שופטים [א, בשינויים מועטים]: "ולכלב בן יפונה נתן [יהושע] חלק בתוך בני יהודה אל פי ה' ליהושע, את קרית ארבע אבי הענק, היא חברון. ויורש משם כלב את שלשה בני הענק. את ששי ואת אחימן ואת תלמי ילידי הענק. ויעל [כלב] משם אל יושבי דביר, ושם דביר לפנים קרית ספר. ויאמר כלב: אשר יכה את קרית ספר, ולכדה — ונתתי לו את עכסה בתי לאשה! וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב, ויתן לו את עכסה בתו לאשה. ויהי בבואה, ותסיתהו לשאול מאת אביה שדה, ותצנח מעל החמור. ויאמר לה כלב: מה לך? ותאמר: תנה לי ברכה! כי ארץ הנגב נתתני? ונתתה לי גולות מים! ויתן לה את גולות עליות ואת גולות תחתיות".

ופשט הכתובים הוא, שכלב לא הסתפק בחברון נחלתו, ורצה ללכוד גם את העיר דביר, ששמה היה מלפנים "קרית ספר", ולא הצליח, ונתן את עכסה בתו לאחיו עתניאל עבור לכידתו את העיר. והיות ודביר [קרית ספר] היתה מקום יבש, ביקשה את עתניאל שיבקש מאביה שדה, כלומר, נחלה מבורכת במים, ולא ביקש, ופעלה בעצמה שיתן לה אביה גולות מים.

[תרומות א א].
והנה, סיכומים אלו ודוגמתם נשאר בדינו ולא נשתכחו, ואילו סיכומים אחרים נשתכחו בימי אבלו של משה.

119. עיין בהערה לעיל.

120. גירסת השיטה מקובצת והב"ח.

121. כן כתב רש"י. אבל התוס' [תענית ד א] כתבו: מרוב צניעותה!

118. על פי המהרש"א. ומבאר, שדרשו כן חז"ל משום שכל הענין כפול בספר יהושע ובספר שופטים. ועוד, הרי כבר ירש את חברון ומה לו לקרית ספר?

דכתיב בתורה [משלי לא] "היתה כאניות סוחר"⁽¹²⁵⁾.

וכיון שקראו לאחי כלב "בן קנז", משמע שגם כלב היה בן קנז, על כן תמהינן:

וכי כלב, בן קנז הוא?! והלא כלב, בן יפונה, הוא!⁽¹²⁶⁾

ומתרצינן: לעולם כלב, בן קנז הוא, ומאי, ולמה נקרא שמו "בן יפונה", לפי שפנה מעצת מרגלים!

ואכתי, ועדיין קשה: וכי כלב "בן קנז" הוא? והלא בן חצרון הוא, דכתיב [דברי הימים א ב] "וכלב בן חצרון הוליד את עזובה"⁽¹²⁷⁾.

ומתרצינן: אמר רבא: אכן, כלב בן חצרון היה, אלא שמת חצרון ואמו נישאה לקנז, ונולד עתניאל, וכלב, חורגיה בנו החורג דקנז הוא.

נאמר שם עוד, "ויהי בכואה, ותסיתהו לשאול מאת אביה שרה. ותצנח מעל החמור", ודרשינן, מאי פירוש "ותצנח"? אמר רבא אמר רבי יצחק: מלשון "צווחה"⁽¹²²⁾ שצעקה אל אביה ואמרה לו: מנה חמור זה [מעל החמור] כיון שאין לו מאכל באכוסו מיד צועק — כך אשה, כיון שאין לה תכואה בתוך ביתה, מיד צועקת, כמו שנאמר שם "ויאמר לה אביה: מזה לך? ותאמר: תנה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני [נתת לי]", ודרשינן "נגב" מלשון "יבש", כלומר, בית שמנונגב מכל טובה נתת לי?! ועוד אמרה "ונתתה לי גולות מים", ואין "מים" אלא תורה, ו"גולות מים" היינו אדם שהתורה גלויה לו. וכי אדם שאין בו אלא תורה בלבד, נתת לי?!

ומה השיב לה? נאמר שם "ויתן לה כלב את גולות עליות ואת גולות תחתיות", ודרשינן: כך אמר לה: מי⁽¹²³⁾ שכל רזי עליונים ותחתונים גלויים לו⁽¹²⁴⁾ — יבקש ממני מזונות?! הלא ודאי לא יצטרך למזונות,

126. ואין לומר שהיה זה כלב אחר ולא כלב בן יפונה, שהרי כלב בן יפונה הקניזי ירש את חברון ולכד קרית ספר, כמבואר היטב בספר יהושע [יד-טו], הרי שהוא אותו כלב ולא אחר. רש"י על פי הגהת הגר"א. והב"ח ושאר מפרשים התייגעו על דבריו.

127. והוא כלב מן המרגלים ואינו אחר, כמפורש במסכת סוטה [יב א] "עזובה" זו "מרים", שהיתה עזובה מחמת מחלה, ונשאה כלב לשם שמים, וכיון שכך, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה. רש"י. ועיין בהגהות הגר"א על פי הגמרא שם.

122. כן פירש רש"י. אבל הגר"א מפרש לפי פשוטו, מלשון שהטתה עצמה מן הגמל. והגמרא שואלת: מאי ותצנח, למה עשתה כן? ומתרצת שרצתה לרמוז לו על מצבה שהאדם דומה לחמור וכולהו.

123. גירסת השיטה מקובצת והב"ח והגר"א.

124. דרש לשון "גולות עליות וגולות תחתיות".

125. כן פירש רש"י. וכונתו על מה שמסופר במסכת בבא מציעא [פד ב].

תורה בישראל⁽¹³¹⁾ והחזיר בפלפולו את ההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה.

ומנלן שענהו אל? דכתיב [דברי הימים א ד] "ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמר: אם ברך תברכני, והרבית את גבולי, והיתה ידך עמי, ועשית מרעה לבלתי עצבי". ומיד נאמר, "ויבא אלהים את אשר שאל".

והברייתא מבארת את תפילת יעבץ:

"אם ברך תברכני" — בתורה. "והרבית את גבולי" — בתלמודים. "והיתה ידך עמי" — שלא ישתכח תלמודי מלבי. "ועשית מרעה" — שיודמנו לי ריעים כמותי. "לבלתי"⁽¹³²⁾ — שלא ישגבני [יתגבר עלי] יצר הרע מלשנות, מלימוד התורה.

"עצבי", כך אמר בלשון עצב: אם אתה עושה בן, שאתה נענה לכל בקשותי הללו,

דיקא⁽¹²⁸⁾ נמי, יש לדייק שכלב אינו בן קנז, דכתיב [יהושע יד] "כלב בן יפונה הקניזי" ולא כתיב "בן קנז", שאז היה המובן שקנז ילדו, אלא "הקניזי", שקנז גידלו כבנו החורג.

ומסקינן: אכן, שמע מינה!

הגמרא ממשיכה לדרוש את המקראות בענין עתניאל בן קנז, השופט הראשון ששפט את העם אחרי מיתת יהושע.

עתניאל נקרא בעוד שמות: "יעבץ"⁽¹²⁹⁾ ו"יהודה אחי שמעון"⁽¹³⁰⁾.

תנא, הוא עתניאל — הוא יעבץ. ומה שמו? יהודה אחי שמעון, שמו. ולמה נקרא שמו עתניאל? לפי שענאו [ענה לתפלתו] אל, כמבואר לקמן.

ולמה נקרא שמו יעבץ? לפי שיעץ וריבין

128. גירסת רש"י.

129. המהרש"א מבאר: נאמר בספר דברי הימים [א"ב כד] "ואשת חצרון אביה ותלד לו את אשחור אבי תקוע" ודרשו חכמים [סוטה יב א] שהוא כלב, ושם מבואר למה נקרא כן. ועוד נאמר בספר דברי הימים [א ד] "ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים... והיה יעבץ נכבד מאחיו". לכן דרשו חז"ל שיעבץ הוא עתניאל בן קנז והיה נכבד מאחיו כלב הנקרא "אשחור אבי תקוע". ועיין בהגהות הגר"א.

יהודה ויתן ה' את הכנעני והפריזי בידם".

מי הוא אותו הנקרא "יהודה" ולא "שבט יהודה"? דרשו חז"ל [עיין שם בפירוש רש"י] שהוא עתניאל בן קנז שעליו נאמר שם [פסוק יג] שכבש את קרית ספר, והוא היה השופט הראשון אחרי יהושע כמו שנאמר [שם ג ט] "ויתן ה' מושיע לבני ישראל ויושיעם, את עתניאל בן קנז אחי כלב הקטן ממנו, ותהי עליו רוח ה' וישפוט את ישראל ויצא למלחמה... ותשקוט הארץ ארבעים שנה.

131. כמו שנאמר [דברי הימים א ב] "ומשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתיים שכותים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב". ועיין מה שדרשו במסכת סוטה [יא א] וברש"י שם.

132. גירסת רש"י.

מוטב! ואם לאו — הריני הולך בנסימי (133)
[בעצבי, בצער ויגון] לשאול, לקבר. כלומר,
הריני מת בעצבוני!

וכשהתפלל כך — מיד, ענה ה' לתפילתו,
כמו שמסיים המקרא, "ויבא אלהים את
אשר שאל".

ולא רק עתניאל הוא יעבץ נתמלאו
משאלותיו, אלא כל המוסר עצמו לחזור אחר
דברי תורה באופן שכוה, ממלאין לו מן
השמים את משאלותיו. ועל כן ממשיכה
הברייתא:

כיוצא בדבר אתה אומר: נאמר בספר משלי
[כט] "רש ואיש תככים נפגשו — מאיר
עיני שניהם ה'" [ה' מאיר עיני שניהם].
ודרשינן: "רש" — הוא התלמיד שאינו יודע
דבר, ואילו "איש תככים" [מלשון "תוך" —
בינוני] הוא רב היודע רק שני סדרי משנה או
שלשה, ועדיין צריך ללמוד. וכשהוא מלמד
את ה"רש", מלמדו הקדוש ברוך הוא מה
שעדיין לא הספיק ללמוד, וכל שכן
שה"רש" מתלמד. נמצא שה' מאיר עיני
שניהם.

ואומרת הברייתא: בשעה שהתלמיד הולך
אצל רבו, ומוסר עצמו לחזור אחר דברי
תורה אף על פי שאינו רב מובהק, ואומר לו
"למדני תורה", אם הרב מלמדו, ומוסר
עצמו על הרבצת התורה — מאיר עיני
שניהם ה' —

ואם לאו! על זה נאמר מקרא אחר בספר
משלי [כג] "עשיר ורש נפגשו — עושה

כולם ה'". ודרשינן, "עשיר" הוא רב מובהק
הבקי בכל התורה כולה, ו"רש" הוא התלמיד
הבא ללמוד, ואם אינו מלמדו — נענש
החכם, והקדוש ברוך הוא, מי שעשאו חכם
לזה הרב — עושה אותו טיפש! והקדוש
ברוך הוא שעשאו טיפש לזה התלמיד —
עושה אותו חכם, בשכר שמסר עצמו על
דברי תורה. ועל זה נאמר "עושה כולם ה'",
דהיינו, ה' עושה כולם לבריאה חדשה.

זו משנת רבי נתן. ואילו רבי יהודה הנשיא
דורש את תפילת יעבץ:

רבי יהודה הנשיא אומר: "אם כרך
תברכני" — כפריה ורביה. "והרבית את
גבולי" — בכנים ובכנות. "והיתת ירך
עמי" — במשא ומתן. "ועשית מרעה" —
שלא יהא בי מיהוש ראש ומיהוש אונים
ומיהוש עינים. "לבלתי" — שלא ישגבני
יצר הרע מלשנות. "עצבני" — אם אתה
עושה כן — מוטב, ואם לאו — הריני
הולך בנסימי לשאול. מיד — "ויבא אלהים
את אשר שאל"!

ולא רק יעבץ, אלא כל המבקש על מזונותיו
ועל צרכיו — נזקקין לו מן השמים למלא
משאלותיו.

כיוצא בדבר אתה אומר: נאמר בספר
משלי "רש ואיש תככים נפגשו — מאיר עיני
שניהם ה'". בשעה שעני הולך אצל בעל
הבית, שאינו עשיר, ואמר "פרנסני! אם
מפרנסו — מוטב, וה' מאיר גם עיני ויזכה
לעשירות. ואם לאו, ואינו מפרנסו, על זה
נאמר "עשיר ורש נפגשו — עושה כולם

אמרת, ילמד פתום, חטאת שנתכפרו בעליה וחטאת שעברה שנתה, שדינן לא ידוע לנו, מן המפורש.⁽¹³⁷⁾ מולד חטאת, ומתמורת חטאת, ומחטאת שמתו בעליה, שמפורש לנו שאינן מתות בציבור: מזה מפורש, רק ביחיד הדברים אמורים, ולא בציבור. אף בחטאת שכיפרו בעליה ובחטאת שעברה שנתה, רק ביחיד הדברים אמורים, ולא בציבור.

ודנה הגמרא בדברי רבי שמעון: ובי דנין ב-טז אפשר משאר אפשר?! הרי זה ששלש חטאות אלו אינן נוהגות בחטאת ציבור, אין זו "הלכה", אלא זה שהן אינן נוהגות בציבור זה מחמת ש"אי אפשר" להן להיות בציבור, לא לענין מיתה, ואף לא לענין הקרבה. ואם כן, כיצד לומד מהן רבי שמעון לשתים האחרות, ש"אפשר" שתהיינה בציבור?

דאמר ריש לקיש: ארבע חטאות מתות ניתנו להן בהלכה אחת למשה מסיני, ועל החמישית ניתנה להם הלכה נוספת, שתרעה. ונשתכח מהם איזו היא החמישית שתרעה. ולכן, מספק, העמידון על חמש, שנהגו בכל החמש לחומרא, וכולן מתות.

וכיון שכל ארבע החטאות המתות נאמרו בהלכה אחת, הרי פשוט הדבר שהן נאמרו באופן אחד, או בחטאות ציבור או בחטאות יחד,

והגמרא מתרצת את השאלה בשני אופנים, באופן אחד מתרץ ריש לקיש ובאופן השני

ה", מי שעשאו עשיר לזה — עושה אותו עני, ומי שעשאו עני לזה — עושה אותו עשיר.

שנינו במשנתנו: אמר רבי שמעון מה מצינו, וכולהו.

הגמרא מביאה ברייתא שבה נאמרו דברי רבי שמעון במלואן.

תנו רבנן: רבי שמעון אומר: המש חטאות מתות, ואלו הן: ולד חטאת, ותמורת חטאת, וחטאת שמתו בעליה, וחטאת שנתכפרו⁽¹³⁴⁾ בעליה, וחטאת שעברה שנתה.

ואי⁽¹³⁵⁾ אתה יכול לומר ולד חטאת בציבור, לפי שאין חטאת נקבה בציבור.

ואי אתה יכול לומר תמורת חטאת בציבור, לפי שאין ציבור עושין תמורה.

ואי אתה יכול לומר חטאת שמתו בעליה בציבור, לפי שאין הציבור מתים, כמבואר לעיל.

אבל, חטאת שנתכפרו בעליה, ושעברה שנתה, שחטאות אלו יתכנו גם בחטאת ציבור, לא למדנו⁽¹³⁶⁾ הלכה אם נוהגות בציבור ומתות, או שאינן נוהגות, וירעו עד שיפול בהן מום.

מעתה, שלא למדנו הלכה, יכול יהו נוהגות בין ביחיד בין בציבור?

134. גירסת השיטה מקובצת.

136. גירסת השיטה מקובצת.

135. גירסת הב"ח.

137. גירסת השיטה מקובצת.